

Belediye sınırları içinde işliyen muayyen tarifeli nakil vasıtalarıyla elektrik, havagazı ve telefon ücretlerine Belediye hisseleri zammı hakkında kanun lâyihası ve Nafia ve Dahiliye encümenleri mazbataları (1/921)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar dairesi müdürlüğü

Sayı : 6/25

6 . I . 1943

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Belediye sınırları içinde işliyen muayyen tarifeli nakil vasıtalarıyla elektrik, havagazı ve telefon ücretlerine belediye hisseleri zammı hakkında Dahiliye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 4 . I . 1943 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesıyla birlikte sunulmuştur.

Başvekil

Ş. Saracoğlu

Mucip sebepler lâyihası

Belediyelerin bugünkü gelir kaynaklarını, 423 numaralı kanuna göre alınan belediye vergi ve resimleriyle 1580 numaralı kanuna istinaden tahsil edilen belediye harçları, para cezaları ve belediye akarıları hâsulatı gibi müteferrik gelirler teşkil etmektedir.

1340 yılındaki iktisadi şartlara ve o zamanki belediye kanununun daha mahdut vazife ve teşkilâtına göre tedvin edilen 423 numaralı Belediye vergi ve resimleri kanunu, 1930 yılında yürürlüğe giren 1580 numaralı Belediye kanununun ihtiva ettiği vazifeleri ve deruhte eylediği vecibeleri lâyihiyle yerine getirmeye müsait gelirler temin edememektedir.

Bu itibarla belediyelerimizin gelir kaynaklarını, hakiki ihtiyaç ile mütenasip, tahakkuk ve tahsil bakımından kolay ve aynı zamanda daha verimli gelirlerle takviye etmek zarureti vardır.

Ancak bu kanunu tadil ve yahut bunun yerine kaim olacak ve yukarıda arz edilen esasları ihtiva edecek bir kanunun tedvini için iktisadi ve malî durumun tabii şartlarının takarrürünü gözönünde bulundurmamak lâzımdır.

Bugünkü malî ve iktisadi şartlara dayanılarak vücuda getirilecek böyle bir kanunun tatbikatta ne gibi neticeler vereceği ve vergi ölçülerinin ne gibi hadler dahilinde tesbit edileceği lâyihiyle kestirilemediğinden bunu daha müsait zamana bırakmak muvafık olacağı mütalâa edilmektedir.

Ancak belediyelerimiz ve bilhassa büyük şehir belediyeleri halen malî bakımdan çok müşkül vaziyette bulunuyorlar.

Acil ve taliki kabil olmayan işlerin yapılması için âzami tasarrufa riayet edilmekle beraber maruz kaldıkları müşkiller gün geçtikçe ağırlaşmaktadır. Küçük kasaba ve şehirlerde tasarruflu hareketlerle devam ettirilen belediye işleri karşısında bu belediyeler malî müşkülâta maruz kalmakla beraber büyük şehir ve kasabalar bunlara nazaran daha müşkül bir durumdadır.

Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük ve geniş tesisat ve ileriye tâlik edilemeyecek günlük vazifelerle karşı karşıya bulunan belediyelerde durum had bir hale gelmiştir.

Bu belediyelere sayılı günler zarfında yeni gelir kaynakları temin edilmediği takdirde bilhassa sıhhat müesseselerinin ve Umumî heyet ile yakından alakalı temizlik işlerinin ve bu işlere kıyas edilebilecek diğer mühim belediye işlerinin sekteye uğrayacağı yakın bir hakikat halindedir.

Buna binaen ileride esaslı ve bütün iktisadi ve malî şartları cami bir Belediye gelir kanunu tanzim edilinceye kadar bu büyük şehirlerin âcil işlerini sekteden kurtarmak maksadiyle merbut kanun lâyihası tanzim edilmiştir.

Bu lâyihada şehir sınırları içinde işliyen muayyen tarifeli nakil vasıtalarıyla elektrik, havagazı ve telefon tarifelerine ayrıca belediye hissesi zammı derpiş edilmiştir.

Bu zamların gerek tahakkuk ve tahsilinin kolay olması gerek mükellefler üzerindeki tesirin hafifliği itibariyle bu günün şartlarına uygun olduğu düşünülmüştür.

Bu lâyihanın kabulü halinde temin edilecek gelirler, sınırları içinde muayyen tarifeli nakil vasıtası, elektrik, havagazı ve telefon tesisleri bulunan şehirlere inhisar etmekte ise de yukarıda arzedilen malî müşküller de en çok bu belediyelerde görülmektedir.

Merbut lâyiha bu belediyelerin derece derece istifadelerini temin etmiş olacaktır.

Nafia encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Nafia encümeni
Esas No. 1/921
Karar No. 48

8. I. 1943

Yüksek Reisliğe

Belediye sınırları içinde işliyen muayyen tarifeli nakil vasıtalarıyla elektrik, havagazı ve telefon ücretlerine belediye hisseleri zammı hakkında Dahiliye vekilliğince hazırlanan ve İra Vekilleri Heyetince 4. I. 1943 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılıp Başvekâletin 6. I. 1943 tarih ve 6/25 sayılı tezkeresiyle sunulan kanun lâyihası ve esbabı mucibesi Mahalli idareler umum müdürü huzuriyle tetkik ve müzakere olundu.

Hükümet esbabı mucibesinde de izah edildiği veçhile belediyelerin bugünkü kanunlarıyla elde ettikleri varidat maalesef günden güne artan ihtiyaçlarını karşılayamamakta bu ihtiyaçları karşılayacak yeni bir kanunun gelmesi zarureti aşikâr bulunmaktadır. Her gün değişen ve sabit kalmıyan belediye masrafları muvacehesinde bugün hakikî ihtiyacı karşılayacak bir kanun getirilmesinin müşkülâtı Encümenimizce kabul edilmiş ve fakat bugünün zaruri ve âcil ihtiyaçlarını karşılayacak tedbirlerin alınmasında da Encümenimizce ittifak edilerek maddelerin müzakeresine geçilmişir.

Birinci maddenin müzakeresinde yukarıda ser-

dedilen esbabı mucibe gözönünde bulundurulacak esaslı ve normal kanunu gelinceye kadar bugünün ihtiyaçlarını karşılamak esasına matuf bulunan sebepler dolayısıyla bu vergilerin fevkalâde halin devamı müddetince mer'î olması hususunda Encümenimiz müttefik kalmış ve maddenin başına bunu ifade eden bir cümle eklemiştir. Encümen âzasından bir kısım, vergi mahiyetinde olan bu zamların miktarlarının veya âzami hatlerinin tesbiti lâzımgeleceği ve ancak bu suretle kanuni mevzuatımıza uyacağı mütalâasında bulunmuşlar ise de Encümen ekseriyeti bu verginin fevkalâde zamana munhasır bulunması ve ihtiyaçların günbegün değişmesi dolayısıyla yeni bir kanun çıkarılması mevzuu karşısında kalmacağı mütalâasıyla Hükümet teklifinin daha uygun ve maslahata daha muvafık bulunacağı kanaatini izhar etmişler ve madde bu esas dairesinde kabul edilmiştir.

İkinci maddede Encümenimiz esas itibariyle Hükümet teklifini kabul etmiş ise de tahsil olunan bu belediye hiselerini vaktinde yatırımayanlardan alınacak yüzde on zammın bir

müeyyede muhtaç bulunduğunu kabul ve ona göre 4109 numaralı Asker ailelerine yardım kanununun dördüncü maddesinde kabul edilmiş olan müddetlerin bu vergilere de tatbiki suretiyle hem kanuni müeyyideyi itmam ve hem de evelce mer'iyete giren bir kanunla mutabakat temin etmiş bulunmaktadır.

Üçüncü madde kelime tashihi suretiyle değiştirilmiş ve dördüncü madde aynen kabul edilerek havalesi mucibince Dahiliye encümenine tevdi buyurulmak üzere Yüksek Reisliğe sunulmuştur.

Nafia En. Rs. N.

Eskişehir
İzzet Arukan

Afyon K.
M. Gönenç
Çoruh
A. R. Erem
İsparta
H. Özdamar
Niğde
H. Mengi

Bu M. M.

Sivas

Bu zamların miktarı veya hiç değilse haddi âzamisinin tesbiti lâzım geleceği kanaatindeyim.
Abdurrahman Naci Demirağ

Ankara
A. Baytın
Diyarbakır
C. Çubukçu
İzmir
S. Epikmen
Tunceli
Sami Erkman
Ankara
E. Demirel
Eskişehir
O. Işın
Malatya
V. Çınay
Urfa
Şeref Uluğ

Dahiliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Dahiliye encümeni

Esas No. 1/921

Karar No. 11

11 . I . 1943

Yüksek Reisliğe

Belediye sınırları içinde işliyen muayyen tarifeli nakil vasıtalarıyla elektrik, havagazi ve telefon ücretlerine belediye hisseleri zammı hakkında Dahiliye vekilliğine hazırlanarak İcra Vekilleri Heyetinin 4 . I . 1943 toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırıldığı Başvekâletin 6 . I . 1943 tarihli ve 6/25 sayılı tezeresiyle bildirilen kanun lâyihası Nafia ve Dahiliye encümenlerine havale buyurulmuş ve Nafia encümeninde tetkik edildikten sonra encümenimize verilmiştir. Dahiliye vekili Recep Peker'in ve mahallî idareler umum müdürünün hazır buldukları 9 . I . 1943 tarihli encümen toplantısında bu lâyiha Nafia encümeninin tadil ettiği metinle ve mucip sebepler mazbatalarıyla birlikte okundu ve Umumi Heyeti üzerinde konuşuldu.

Belediyelerin şimdiki gelirleri, 26 şubat 1340 tarihli ve 423 sayılı Belediye vergi ve resimleri kanunu ile 14 nisan 1930 tarihli ve 1580 sayılı Belediye kanununda gösterilen kaynaklardan ibarettir. O tarihlerde bu gelirlerle belediye hizmetlerini eldeki vesait ve imkânlarla göre yürütmek kabil olmuştur. Fakat Belediye kanunu ile belediyelere bırakılan ve

gün geçtikçe genişlediği umumî heyet seviyesiyle denk olarak artan mahallî hizmetleri, şehir ve kasabalarımızın Cumhuriyet devrinden önce asırlarca ihmal edilmiş durumları gözönüne getirilecek olursa, yukarıda adı geçen kanunlarda yazılı gelirlerle karşılamak imkânları bulunabileceğini kabul ve ifade edebilmek çok güçtür.

Yurdun ve yurtdaşların, Belediye kanununun tatbik mevkiine konduğu tarihtenberi geçen 12 yıl içinde de her bakımdan yükselen seviyeleri, mübrem ihtiyaçlarının çerçevelerini, belediye gelirlerinin tabii artışıyla ölçülemeyecek kadar genişletmiş ve o nispette belediye masraflarını da kabartmıştır. Düne göre ihmali bir dereceye kadar kabil görülen ihtiyaçlar bugün ihmale tahammül gösteremeyecek kadar önem kazanmıştır.

Bir bakımdan memnuniyet verici bir hal telâkki edileceği şüphesiz bulunan bu durumdaki zorluk, ahvalin fevkalâdeliği ve içinde yaşadığımız şartların zarureti karşısında, hususiyetle nüfusu kalabalık ve geniş bir sahaya yayılmış olan büyük şehirlerde, belediyelerin tehiri kabil olmıyan işlerini sarsacak had bir

mahiyet amış bulunduğu verilen izahattan anlaşmıştır.

Acil tedbirler alınmasını istilzam eden şu vaziyet karşısında, Belediye kanunu ile belediyelere tevdi edilen vazife ve hizmetlerin verimli bir yolda yürütülmesi imkânlarını temin edebilmek üzere yeni gelir kaynaklarını da gerçevesi içine alan belediye vergi ve resimleri kanununu yeni baştan tetkik ve tanzime zaruret elvermiş bulunmaktadır. Ancak içinde yaşadığımız zamanın fevkalâdeliği, iktisadi ve malî durumlarda istikrar temin edebilecek bir mahiyet arz etmekten uzak bulunduğu cihetle bu yolda esaslı bir kanun tedvini için lüzumlu olan şartlar mevcut değildir. Bunun için şimdilik yalnız günün âcil ihtiyaçlarını karşılayacak, esasında belediye hizmet ve salâhiyetleri arasında yer yer almış bulunan ve mükelleflere mahiyetleri itibariyle binnisbe daha hafif bir külfet manzarası arzeden bazı maddelere belediye hissesi olarak küçük bir zam yapılmasını istihdaf eden lâyihanın ihtiva ettiği esaslar şu zammın icaplarına daha uygun görülerek kabul edilmiş ve maddelerin müzakeresine geçilmiştir.

Madde 1. — Bu maddenin müzakeresinde temas edilen noktalardan birisi, bu verginin fevkalâde halin devamı müddetine maksur bulunması hakkında Nafia encümeninin madde başına ilâve ettiği kayıttır.

Fevkalâde ahvalin geçmiş bulunduğu hakkında Hükümetçe verilecek bir kararı mütaakip belediye hisselerinin alınmamasını istilzam eder bir mahiyet arzeden böyle bir kaydın bulunması mahallî idareyi daha ağır zorluklar içinde bırakabileceği endişesiyle uygun görülmemiş ve bu kaydın kaldırılması ittifakla kabul edilmiştir.

Temas edilen diğer bir noktada, zammedilmesi teklif edilen belediye hissesi için bir had tayin edilmemiş olmasıdır. Ortaya sürülen mevcudâ âzami bir had tesbiti için imkânsızlık görülmediği cihetle mutlak hadsiz salâhiyet verilmesi iltizam edilmemiştir ve lâyiha metninde yazıldığı veçhile belediye sınırları içinde işliyen muayyen tarifeli bütün nakil vasıtalarıyla ban-

liyö trenleri bilet bedelleri üzerinden ve yine belediye sınırları içinde sarf ve istihlâk olunan elektriğin beher kilovası ve havagazının ve her metre mikâbı üzerinden en çok ikişer kuruş ve bütün telefon abone ve mükâleme ücretlerine en çok yüzde 20 zammedilmesi kabul edilmiştir.

Birinci maddede sayılan tramvay, otobüs, omonibos, otokar ve finiküler vesaiti, muayyen tarifeli nakil vasıtaları arasında bulunduğu cihetle bunların ayrı ayrı yazılmasına lüzum görülmemiş ve madde lâyihada yazıldığı şekilde kabul edilmiştir.

Bütün bu zamların belediye masraflarına karşılık olmak üzere belediye hissesi olarak alınması kararlaştırılmıştır.

Nafia encümeninin ikinci ve üçüncü maddeleri kelime değişikliği ile, dördüncü madde de Hükümetin teklifi veçhile kabul edilmiştir.

Kanun başlığı üzerinde yapılan konuşmalar sonunda belediye Vergi ve Resimleri kanununa ek kanun lâyihası şeklinde kabulü ve yukarıda yazılan sebeplerden dolayı lâyihanın müstaaâeliyet kararıyla müzakeresinin istenilmesi ittifakla kararlaştırılmış olduğundan Umumi Heyette müzakere edilmek üzere Yüksek Reislîğe sunulmuştur.

Da. En. Reisi	Reis V.	M. M.
Tekirdağ	Çorum	Zonguldak
C. Uybadın	Ataf Tüzün	İ. E. Bozkurt
Kâtip		
Niğde	Ankara	Balıkesir
C. Oral	F. Daldal	Y. S. Uzay
Bursa	Çanakkale	Erzurum
F. Güvendiren	H. Ergeneli	Gl. Zeki Soydemir
Erzurum	Gazianteb	Hatay
N. Elgün	Dr. A. Melek	A. Türkmen
İzmir	Kars	Kütahya
M. Aldemir	E. Özoğuz	Sadri Ertem
Malatya	Malatya	Maraş
E. Barkan	M. Öker	Z. Kayran
Mardin		Tokad
Edib Ergin		A. Galib Pekel
Trabzon		Yozgad
S. Abanozolu		S. Korkmaz

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Belediye sınırları içinde işleyen muayyen tarifeli nakil vasıtalarıyla elektrik ve havagazı ve telefon ücretlerine belediye hisseleri zammı hakkında kanun lâyihası

MADDE 1. — Belediye sınırları içinde işleyen tramvay, otobüs, ominibüs, otokar, finiküler ve diğer muayyen tarifeli nakil vasıtalarıyla banliyö trenlerinin bilet bedellerine ve bu sınırları içinde sarf ve istihlâk nin karariyle ve takdir ve rifelerine ve telefon tarifelerine belediye meclislerinin teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin karariyle ve takdir ve tesbit edeceği had ve şartlara göre belediye hisseleri zammedilebilir. Bu hisseler munhasıran ait oldukları belediyelerindir.

MADDE 2. — Bu zamları tahsil etmeyenler veya tahsil ettikleri paraları yatırmayan ferdler ve müesseselerden ve Devlete ait müesseselerin âmiri ita ve muhasiplerinden tahsil etmeğe veya yatırmağa mecbur oldukları paralar % 10 zamla Tahsili emval kanununa göre belediyelerce tahsil olunur.

NAFIA ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Belediye sınırları içinde işleyen muayyen tarifeli nakil vasıtalarıyla elektrik, havagazı ve telefon ücretlerine belediye hisseleri zammı hakkında kanun lâyihası

MADDE 1. — Fevkalâde hallerin devamı müddetince belediye meclislerinin teklifi ve İcra Vekilleri Heyetinin tasdiğiyle belediye sınırları içinde işleyen tramvay, otobüs, omünibüs, otokar, finiküler ve diğer muayyen tarifeli nakil vasıtalarıyla banliyo trenlerinin ve vapurlarının bilet bedellerine ve bu sınırlar içinde sarf ve istihlâk olunan elektrik, havagazı ve telefon tarifelerine belediye hisseleri zammedilebilir. Bu hisseler munhasıran ait oldukları belediyeleridir.

MADDE 2. — Banliyo trenlerinde bilet bedellerine yapılacak zamlar tahsil edildikleri ayın nihayetinden itibaren yetmiş beşinci günü akşamına kadar ve diğerleri tahsil edildikleri ayın nihayetinden itibaren kırk beşinci günü akşamına kadar doğrudan doğruya buldukları mahallin belediyelerine yatırılır.

Bu zamları yukarıdaki müddetler zarfında tahsil etmeyenler veya tahsil ettikleri paraları yatırmayan fertler ve müesseselerden ve Devlete ait mü-

DAHİLİYE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

423 sayılı Belediye vergi ve resimleri kanununa ek kanun lâyihası

MADDE 1. — Belediye sınırları içinde işleyen muayyen tarifeli bütün nakil vasıtaları bilet bedelleriyle elektrik, havagazı ve telefon tarifelerine belediye meclislerinin kararı ve İcra Vekilleri Heyetinin tasvibiyle aşağıdaki miktar ve nispetleri aşmamak üzere belediye hissesi olarak zamlar yapılabilir.

A) Belediye sınırları içinde işleyen muayyen tarifeli bütün nakil vasıtalarıyla banliyo trenlerinin bilet bedellerine en çok iki kuruş;

B) Belediye sınırları içinde sarf ve istihlâk edilen elektriğin beher kilovatına ve havagazının beher metre mikâbına en çok iki kuruş;

C) Bütün telefon abone ve mükâleme ücretlerine en çok % 20 (Yirmi dahil).

MADDE 2. — Banliyo trenlerinde bilet bedellerine yapılacak zamlar tahsil edildikleri ay sonundan itibaren 75 nci günü akşamına kadar ve diğerleri tahsil edildikleri ay sonundan itibaren 45 nci günü akşamına kadar doğrudan doğruya buldukları mahallin belediyelerine yatırılır.

Bu zamları yukarıda yazılı müddetler içinde tahsil etmeyen veya tahsil ettikleri paraları yatırmayan fertlerle müesseselerden ve Devlete ait müesseselerin ita âmirleriyle muhasiplerinden,

Hü.

Na. E.

Da. E.

MADDE 3. — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 4. — Bu kanunun hükmünü icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

4. I. 1943

Bş. V.	Ad. V.
Ş. Saracoğlu	H. Menemencioğlu
M. M. V.	Da. V.
A. R. Artunkal	R. Peker
Ha. V.	Ma. V.
N. Menemencioğlu	F. Ağralı
Mf. V.	Na. V.
Yücel	A. F. Cebesoy
İk. V.	S. İ. M. V.
Sırrı Day	Dr. H. Alataş
G. İ. V.	Zr. V.
R. Karadeniz	Ş. R. Hatipoğlu
Mü. V.	Ti. V.
F. Engn	Dr. B. Uz

esseselerin âmiri ita ve muhasiplerinden tahsil etmeğe veya yatırmağa mecbur buldukları paralar yüzde on zamlarıyla birlikte Tahsili emval kanununa göre belediyelerce tahsil olunur.

MADDE 3. — Bu kanun neşri tarihinden mer'idir.

MADDE 4. — Hükümetin teklifi aynen .

tahsil etmeğe veya yatırmağa mecbur buldukları paralar yüzde on zamlarıyla birlikte Tahsili emval kanununa göre belediyelerce tahsil olunur.

MADDE 3. — Bu kanun neşri tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Hükümetin 4 ncü maddesi aynıyle kabul edilmiştir.